

POSTANOWIENIE

Dnia 9 sierpnia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Wojciech Katner

SSN Anna Owczarek

w sprawie z wniosku Skarbu Państwa - Dyrektora Zakładu Karnego w R.
przy uczestnictwie Z. K. i Prokuratora Prokuratury Okręgowej w G.
o uznanie za osobę stwarzającą zagrożenie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 9 sierpnia 2018 r.,
skargi kasacyjnej uczestnika postępowania Z. K.
od postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 4 grudnia 2017 r., sygn. akt V ACa (...),

- 1) oddala skargę kasacyjną,**
- 2) nie obciąża skarżącego kosztami postępowania kasacyjnego,**
- 3) przyznaje adw. A.B. ze Skarbu Państwa (Sądu Apelacyjnego w (...)) kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych powiększoną o należną stawkę podatku od towarów i usług tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w G. postanowieniem z dnia 14 listopada 2014 r. uznał Z. K. za osobę stwarzającą zagrożenie w rozumieniu ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób (Dz.U. z 2014 r., poz. 24; dalej: „u.p.w.o.z.p.”) i orzekł o umieszczeniu go w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dys socjalnym.

Z ustaleń wynika, że Z. K. był kilkakrotnie karany sądownie w latach 2002 – 2008. Wydane zostały następujące wyroki:

1) wyrok Sądu Rejonowego w W. z dnia 18 kwietnia 2002 r. skazujący na łączną karę 2 lat pozbawienia wolności i karę grzywny za przestępstwa: zniewagi z art. 216 § 1 k.k., nękania z art. 190 § 1 k.k., naruszenia nietykalności cielesnej z art. 217 § 1 k.k., zniewagi funkcjonariusza publicznego z art. 226 § 1 k.k., wywierania wpływu groźbą na funkcjonariusza publicznego z art. 224 § 1 k.k., naruszenia nietykalności cielesnej funkcjonariusza publicznego z art. 222 § 1 k.k.,

2) wyrok z dnia 13 stycznia 2003 r. skazujący na karę łączną 2 lat pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem na okres 5 lat za przestępstwa: z art. 226 § 1 k.k., art. 224 § 1 k.k. i art. 222 § 1 k.k., wszystkie na szkodę funkcjonariusza publicznego,

3) wyrok Sądu Rejonowego w S. B. z dnia 3 sierpnia 2004 r. skazujący na karę łączną 6 miesięcy pozbawienia wolności za przestępstwa pomówienia z art. 212 § 1 k.k. i zniewagi z art. 216 § 1 k.k.,

- wyrok łączny z dnia 19 grudnia 2005 r. - Sąd Rejonowy w W. połączył kary wymierzone Z. K. w/w wyrokami i wymierzył mu karę łączną 3 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności;

4) wyrok Sądu Rejonowego w S. B. z dnia 19 października 2006 r. skazujący na karę łączną 3 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności, obniżoną przez Sąd odwoławczy do 2 lat pozbawienia wolności, za przestępstwa z art. 190 § 1 k.k., art. 212 § 1 k.k., art. 226 § 1 k.k., art. 224 § 1 k.k. i za przestępstwo napaści na funkcjonariusza publicznego z użyciem niebezpiecznego narzędzia z art. 223 k.k.,

5) wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 8 marca 2007 r., zmieniony przez Sąd Apelacyjny w (...), wymierzający karę łączną 5 lat pozbawienia wolności za przestępstwa z art. 223 k.k., art. 224 § 2 k.k., art. 157 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., w zw. z art. 31 § 2 w zw. z art. 11 § 1 k.k. w postaci gróźb karalnych wobec funkcjonariusza publicznego i czynnej napaści na funkcjonariusza publicznego z użyciem niebezpiecznego narzędzia;

6) wyrok Sądu Rejonowego w S. B. z dnia 7 marca 2008 r. skazujący na karę 1 roku i 3 miesięcy pozbawienia wolności za przestępstwa z art. 190 § 1 k.k., art. 212 § 1 k.k., art. 216 § 1 k.k.

Wyrokiem łącznym Sądu Okręgowego w K. z dnia 24 listopada 2008 r. wymierzono mu karę łączną 7 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności.

Ustalono także, że uczestnik przebywał w zakładzie karnym od maja 2005 r. do 19 marca 2014 r., w tym od dnia 25 marca 2010 r. na oddziale terapeutycznym dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi, nie podjął jednak terapii, obecnie pozostaje w areszcie tymczasowym jako podejrzany o popełnienie przestępstwa z art. 190 § 1 k.k. Na podstawie opinii biegłych lekarzy Sąd ustalił, że uczestnik nie jest upośledzony umysłowo ani chory psychicznie, przejawia natomiast cechy charakterystyczne dla organicznego uszkodzenia ośrodkowego układu nerwowego, objawiające się wzmożoną nerwowością, drażliwością, wybuchowością, nietrzymaniem hamulców moralnych, obniżonym krytycyzmem i ograniczeniem zdolności przewidywania skutków swojego zachowania. Szczególną jego cechą jest atakowanie policjantów i obwinianie innych osób za swoje patologiczne zachowania. W ocenie Sądu Okręgowego, zachodzi bardzo wysokie prawdopodobieństwo popełnienia czynu zabronionego z użyciem przemocy lub groźby jej użycia przeciwko życiu lub zdrowiu.

Sąd Apelacyjny w (...) postanowieniem z dnia 10 stycznia 2017 r. oddalił apelację uczestnika od powyższego postanowienia, dzieląc ustalenia faktyczne i ocenę prawną.

Postanowienie to zostało uchylone postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2017 r. Sąd Najwyższy zwrócił uwagę, że rozstrzygnięcie o zasadności wniosku wymaga oceny całokształtu okoliczności ustalonych w sprawie, w szczególności na podstawie opinii biegłych, należy brać pod uwagę także wyniki

dotychczas prowadzonego postępowania terapeutycznego i możliwości efektywnego poddania się postępowaniu terapeutycznemu na wolności. Zwrócił także uwagę, że ocena prognozowanych zachowań wymaga szczegółowej analizy popełnionych dotychczas czynów, ich motywacji, związku ze stwierdzonymi zaburzeniami psychicznymi, z uwzględnieniem dotychczasowego przebiegu życia sprawcy oraz jego aktualnej sytuacji życiowej, a sam fakt podejrzenia popełnienia przestępstwa groźby karalnej z art. 190 k.k. zagrożonego karą pozbawienia wolności do lat dwóch nie uzasadnia dostatecznie prognozowanego bardzo wysokiego prawdopodobieństwa popełnienia czynu, o jakim mowa w art. 1 ust. 3 u.p.w.o.z.p.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Apelacyjny w (...) postanowieniem z dnia 4 grudnia 2017 r. oddalił apelację. Sąd ten uzupełnił postępowanie dowodowe, przeprowadzając dowód z opinii dwóch biegłych psychiatrów i psychologa, z prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w M. w sprawie II K (...), z opinii o skarżącym tymczasowo aresztowanym w tym postępowaniu, z opinii okresowych sporządzanych w trybie art. 46 u.p.w.o.z.p. przez lekarzy psychiatrów o stanie zdrowia skarżącego i przez psychologa na okoliczność wyników postępowania terapeutycznego prowadzonego w trakcie pobytu skarżącego w ośrodku w G., z kart agresji dotyczących skarżącego, sporządzanych w czasie pobytu w ośrodku oraz z zeznań E. K., córki skarżącego.

Na podstawie tych dowodów dodatkowo ustalił, że u skarżącego występują organiczne zaburzenia osobowości, mające etiologię trwałego nieodwracalnego uszkodzenia struktury tkanki nerwowej mózgu, które przejawia się w postaci zespołu psychoorganicznego charakteropatycznego. Uczestnik nie poddaje się terapii, nie akceptuje konieczności przyjmowania leków, w czasie pobytu w ośrodku wykazywał utrzymujący się poziom agresji o zmiennym nasileniu. Ocena dotychczas popełnionych przestępstw wykazuje związek ze stwierdzonymi zaburzeniami psychicznymi. Czynny te były popełnione wobec funkcjonariuszy publicznych, polegały na nękanii, znieważaniu, naruszaniu nietykalności cielesnej, w tym z użyciem niebezpiecznego narzędzia, w trakcie trwającego postępowania został skazany prawomocnym wyrokiem za przestępstwo groźby pozbawienia życia funkcjonariusza policji popełnione w warunkach recydywy, przy w znacznym

stopniu ograniczonej zdolności pokierowania swoim postępowaniem. Negatywne reakcje u uczestnika wywoływane są na widok funkcjonariuszy, związane z tym emocje nie są kontrolowane. Rodzina Z. K. nie jest w stanie zapewnić bieżącej kontroli nad jego zachowaniem.

Sąd Apelacyjny uznał, że występujące u uczestnika zaburzenia psychiczne stwarzają bardzo wysokie prawdopodobieństwo popełnienia przez niego czynu zabronionego z użyciem przemocy lub groźbą jej użycia przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności seksualnej zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 10 lat. Jedynym sposobem zapobieżenia ewentualnego popełnienia takiego czynu jest umieszczenie w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dys socjalnym. Środek w postaci nadzoru prewencyjnego nie jest wystarczający zdaniem Sądu, przeciwnie – jego stosowanie mogłoby generować kolejne agresywne zachowania.

Postanowienie Sądu Apelacyjnego zaskarżył skargą kasacyjną uczestnik Z. K., zarzucając naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. przez błędne przyjęcie, że istnieje bardzo wysokie prawdopodobieństwo popełnienia przez uczestnika postępowania czynu zabronionego z użyciem przemocy lub groźbą jej użycia przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności seksualnej zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 10 lat; błędne przyjęcie, że analiza dotychczas popełnionych czynów zabronionych, ich motywacji oraz dotychczasowy przebieg życia sprawcy potwierdzają bardzo wysokie prawdopodobieństwo popełnienia takiego czynu, zwłaszcza że dotychczas popełnione przestępstwa były zagrożone karą pozbawienia wolności znacznie poniżej 10 lat; błędne przyjęcie, że brak jest możliwości efektywnego poddania się przez uczestnika postępowania postępowaniu terapeutycznemu na wolności. We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powołał się również na art. 14 ust. 3 ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. o postępowaniu wobec osób z zaburzeniami psychicznymi stwarzających zagrożenie życia, zdrowia lub wolności seksualnej innych osób jako budzący poważne wątpliwości w zakresie pojęcia „bardzo wysokiego prawdopodobieństwa popełnienia czynu zabronionego” i na brak podstaw do zastosowania środka w postaci umieszczenia w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dys socjalnym. Wskazując na naruszenie tego przepisu. w konkluzji

wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Sposób sporządzenia skargi kasacyjnej, w której podstawie skarżący zarzucił jedynie naruszenie art. 233 § 1 k.p.c., sugerował w istocie jej odrzucenie jako nieopartej na ustawowej podstawie. W art. 398³ § 3 k.p.c. wyraźnie wskazano, że podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów, a do tego w rzeczywistości te zarzuty się sprowadzają. Biorąc jednak pod uwagę skutki orzeczenia o umieszczeniu w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dys socjalnym, bowiem orzeczenie tego środka prowadzi do prewencyjnego pozbawienia wolności, jak również nawiązanie w uzasadnieniu skargi do naruszenia art. 14 ust. 3 u.p.w.o.z.p. i powołanie się na zagadnienie prawne, Sąd Najwyższy przyjął skargę do rozpoznania. Należy wszakże wyraźnie podkreślić, że Sąd Najwyższy jest związany ustalonym w sprawie stanem faktycznym stanowiącym podstawę rozstrzygnięcia (art. 393¹³ § 2 k.p.c.), a ocena dowodów pozostaje poza sferą jego kognicji.

W postanowieniu z dnia 10 stycznia 2017 r. Sąd Najwyższy wyjaśnił podnoszone poprzednio przez skarżącego wątpliwości związane z problematyką konstytucyjną i prawnomiędzynarodową, powołując się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 listopada 2016 r., K 6/14. Kwestie te pozostają zatem obecnie poza zakresem rozważań Sądu Najwyższego.

Wbrew podnoszonym w skardze zarzutom, ponowne rozpoznanie sprawy przez Sąd Apelacyjny nie wykazuje już wadliwości rozstrzygnięcia, które uprzednio zostały dostrzeżone przez Sąd Najwyższy.

Sąd Apelacyjny uzupełnił postępowanie dowodowe w wymaganym zakresie, określonym w art. 14 ust. 1 u.p.w.o.z.p., dokonał oceny zebranych dowodów, które co do zasady są spójne i potwierdzają, na chwilę orzekania, konieczność umieszczenia skarżącego w ośrodku. Sąd Apelacyjny rozważał też możliwość zastosowania nadzoru prewencyjnego, ale w okolicznościach niniejszej sprawy dotyczących nie tylko funkcji ochronnych wobec społeczeństwa, ale także silnych

reaktywnych i agresywnych zachowań skarżącego połączonych z odmową podjęcia terapii, prawidłowo uznał to za niezasadne.

Podnoszone w skardze wątpliwości dotyczą wykładni art. 14 ust. 3 ustawy, w związku z użyciem nieostrego pojęcia „bardzo wysokiego prawdopodobieństwa” popełnienia czynu zabronionego z użyciem przemocy lub groźbą jej użycia przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności seksualnej, zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 10 lat. Sąd Najwyższy, uchylając poprzednie wydane w sprawie postanowienie, wyjaśnił, że bardzo wysokie prawdopodobieństwo popełnienia czynu zabronionego należy rozumieć jako bliskie pewności prawdopodobieństwo, że określona osoba popełni czyn zabroniony wskazany w art. 1 ust. 3 ustawy. Przesłanka bardzo wysokiego prawdopodobieństwa jest z oczywistych względów ocenna i nie można jej sprowadzać do jednoznacznego stwierdzenia, że cały materiał dowodowy zgromadzony w sprawie wskazuje bez wątpliwości, że taki czyn zostanie rzeczywiście popełniony. Chodzi zatem nie o pewność popełnienia w przyszłości czynu, o jakim mowa, ale o prawdopodobieństwo graniczące z pewnością. Ocena stopnia prawdopodobieństwa dokonywana jest w każdej sprawie na podstawie kryteriów określonych w ust. 1 art. 14 u.p.w.o.z.p. W niniejszej sprawie taka ocena została dokonana, analizowano drogę życiową skarżącego, charakter popełnionych czynów, w tym przestępstw przemocy z użyciem niebezpiecznego narzędzia. Należy w szczególności zwrócić uwagę na dokonane przestępstwo czynnej napaści na funkcjonariusza policji w trakcie pełnienia obowiązków służbowych, polegającą na dwukrotnym uderzeniu go tasakiem i usiłowanie wbicia dwóch noży w okolice brzucha. Postępowanie dowodowe wykazało utrzymujący się poziom agresji, negatywne reakcje wywoływane są na widok funkcjonariuszy, a skarżący nie jest w stanie kontrolować swojego zachowania. Sąd Apelacyjny szczegółowo analizował cały materiał dowodowy, a wyniki tej analizy wskazują na trafność oceny stopnia prawdopodobieństwa popełnienia przestępstwa przeciwko zdrowiu lub życiu innej osoby. W okolicznościach ustalonych w postępowaniu nie ma podstaw do uznania, że przesłanka bardzo wysokiego prawdopodobieństwa nie została wykazana.

W skardze kasacyjnej skarżący, polemizując z oceną dokonaną przez Sąd Apelacyjny, powołał się na uzupełniającą opinię biegłych złożoną na rozprawie w

dniu 21 listopada 2017 r., która nie potwierdziła bardzo wysokiego stopnia prawdopodobieństwa popełnienia przestępstwa zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 10 lat. W opinii tej wskazano, że w przypadku trafnego i intensywnego oddziaływania terapeutycznego w ścisłej współpracy z rodziną i środowiskiem nie można wykluczyć jedynie wysokiego stopnia prawdopodobieństwa.

Niezależnie od tego, że wysnuty na tej podstawie zarzut stanowi niedopuszczalną w postępowaniu kasacyjnym polemikę z oceną dowodów, jest też nietrafny. Godne dostrzeżenia jest bowiem, że wprost wynika z tej opinii, iż na dzień jej wydania zachodzi bardzo wysokie, a nie tylko wysokie prawdopodobieństwo, ponadto zmiana stopnia prawdopodobieństwa jest uzależniona od warunku, który z winy skarżącego obecnie nie występuje, warunkiem tym jest trafne i intensywne terapeutyczne oddziaływanie w ścisłej współpracy z rodziną i środowiskiem przez co najmniej rok, skarżący zaś nie poddaje się terapii. W opinii tej zawarto kategorię wniosek o konieczności umieszczenia skarżącego w Krajowym Ośrodku Zapobiegania Zachowaniom Dysocjalnym.

Należy ponadto przypomnieć, że osoba stwarzająca zagrożenie umieszczona w Ośrodku może w każdym czasie złożyć do sądu wniosek o ustalenie potrzeby jej dalszego pobytu (art. 32 ust. 1 zdanie pierwsze u.p.w.o.z.p.), stopień prawdopodobieństwa popełnienia czynu zabronionego, określonego w art. 1 ustawy może, przy zmianie okoliczności, być oceniony odmiennie.

Wobec powyższego orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ w związku z art. 13 § 2 k.p.c.